

**Міністерство освіти і науки України
Інститут інноваційних технологій та змісту освіти**

**ПРОГРАМИ
для спеціальних класів
для дітей зі складними порушеннями розвитку
спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів
для глухих дітей**

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

1-4 класи

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Укладач: Квітка Н.О., науковий співробітник
лабораторії проблем інклюзивної освіти
Інституту спеціальної педагогіки НАПН України**

Київ – 2008

Пояснювальна записка

Програма з курсу „Образотворче мистецтво” для дітей із складними вадами розвитку (глухих та зі зниженим слухом з розумовою відсталістю) має на меті виховання художньої культури учнів та активізацію їх творчої діяльності на основі досягнення освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвивальної (сенсорний, інтелектуальний, емоційний розвиток) цілей.

Відповідно до вимог Державних стандартів спеціальної освіти (початкова ланка) дітей із порушеннями слуху (глухих та зі зниженим слухом) та Державного стандарту (початкова ланка) дітей із обмеженими розумовими можливостями предмет „Образотворче мистецтво” реалізує змістові лінії візуального мистецтва: основи образотворчого мистецтва та образотворча діяльність.

Змістова лінія реалізується у процесі опанування художньо-естетичних знань, сприймання, розуміння і репродукування художніх образів та оволодіння графічно-практичними вміннями й навичками. Вона передбачає ознайомлення молодших школярів із понятійним апаратом образотворчого мистецтва та вироблення на цій основі елементарних образотворчих умінь та навичок і реалізується шляхом запровадження у практику навчання таких різновидів занять: декоративне малювання, малювання з природи, тематичне малювання.

Поступово відбувається систематичний розвиток емоційного сприймання художнього образу в мистецтві та житті і посиленого відтворення його у творчих роботах з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку і практичного досвіду учнів.

Завданнями шкільного курсу „Образотворче мистецтво” є:

- засвоєння елементарних основ образотворчого мистецтва й оволодіння графічно-практичними уміннями й навичками малювання з натури, декоративного малювання;
- корекція недоліків пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку умінь розпізнавати і визначати форму, будову, розміри, забарвлення, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й в творах мистецтва;
- аналіз та порівняння (виявляти подібність і відмінність) предметів та явища, знаходження суттєвих ознак, визначення послідовності роботи під час малювання, здійснення контролю за своєю роботою, оцінювання результатів; розвиток мови та різних функцій мовлення; виправлення недоліків моторно-рухової сфери, розвиток сенсорних здібностей; формування уявлень про візуальне мистецтво, ознайомлення з його роллю у житті людей;
- розвиток емоційно-естетичного ставлення до предметів і явищ навколишнього світу й творів візуального мистецтва, інтересу до художньо-творчої діяльності, здатності до сприймання, розуміння і відтворення художніх образів;
- виховання у школярів основних моральних якостей особистості: працелюбності, охайності, наполегливості, дисциплінованості, вміння працювати самостійно і в колективі тощо.

Для вирішення завдань курсу „Образотворче мистецтво” у початковій ланці слід використовувати такі різновиди занять: декоративне малювання; малювання з натури; тематичне малювання. Запровадженню цих видів занять у практику навчання має передувати пропедевтична робота, що проводиться у першому класі на початку першого півріччя.

З метою вивчити характерні особливості дітей та ознайомити їх з основами образотворчої грамоти у *пропедевтичний період* вчитель має проводити роботу, спрямовану на розвиток в учнів уваги, сприймання, уявлень про форму, колір, розмір, будову складових частин предметів, їх просторові відношення; відпрацювання вмінь сприймати мову вчителя, організувати своє робоче місце, користуватися основним навчальним приладдям (олівцем, гумкою, зошитом для малювання тощо), проводити від руки прості лінії, різноманітні геометричні фігури, нескладні малюнки; корекцію й розвиток моторно-рухової сфери; формування технічних вмінь; удосконалювання диференційованих рухів пальців і кисті руки.

В цей період важливо застосовувати різні вправи на формування просторових уявлень, на розпізнавання кольорів, на розпізнавання і називання предметів, їх форм, розмірів, тощо. Необхідно сформувати в учнів уміння малювати від руки лінії в різних напрямках. Слід прагнути, щоб учні усвідомлено виконували графічні дії за допомогою олівця у заданому напрямку, змінювали напрямок руху, припиняли ці дії в потрібній точці. Інтерес до роботи в учнів значно підвищується, якщо ці лінії мають певне прикладне значення (діти малюють “доріжки”, “мотузочки”, “нитки” тощо).

Декоративне малювання є найбільш доступним і зрозумілим для розумово відсталих глухих учнів. Воно має значну цінність як для вирішення навчальних, корекційно-розвивальних цілей, так і для естетичного виховання дітей, розвитку елементів творчості в самостійній практичній роботі.

На уроках декоративного малювання учні складають різні візерунки у смузі, трикутнику, квадраті, колі, призначених для прикрашання предметів побуту, а також оформляють святкові листівки, плакати, тощо. Учні опановують вміння гармонійно поєднувати кольори та повторювати або чергувати елементи орнаменту.

На уроках декоративного малювання слід ознайомлювати учнів з кращими зразками декоративно-прикладного мистецтва, адже демонстрація творів народних майстрів дозволяє дітям зрозуміти красу виробів, доцільність

використання їх у побуті. Під час занять школярі одержують відомості про застосування візерунків на іграшках, одязі, тканині, посуді тощо, знайомляться з художнім різьбленням по дереву, керамікою й іншими творами декоративно-прикладного мистецтва.

В початкових класах необхідно систематично використовувати повний показ і розгорнуте пояснення вчителем послідовності виконання орнаменту. Завдання з декоративного малювання повинні мати певну послідовність: малювання орнаментів за готовими зразками, за заданою схемою, з поданих елементів, самостійне малювання. При цьому частину завдань у початкових класах доцільно пропонувати учням виконувати, наслідуючи дії вчителя.

Спочатку учні вчать малювати орнаменти з геометричних елементів, чергуючи їх за формою, кольором, розміром, а потім переходять до малювання візерунків на основі декоративної переробки природних форм. Під час малювання візерунків у смузі з рослинних або геометричних елементів потрібно розподілити смуги на рівні частини. Розподіл можна виконувати за допомогою прямокутника-мірки з картону. В отриманих прямокутниках або квадратах учні малюють візерунки.

Значну роль на уроках декоративного малювання має підготовча робота, в процесі якої учні порівнюють та визначають за допомогою вчителя форму, колір, розмір, геометричні та рослинні елементи, що допомагає їм усвідомити побудову орнаменту. На уроках з декоративного малювання формуються основні технічні й образотворчі уміння учні.

З метою навчити дітей *малювати з натури*, тобто відтворювати в малюнку певний предмет чи об'єкт необхідно допомогти їм обстежувати його (визначити форму, забарвлення, розмір тощо). Важливо враховувати, що предмети та об'єкти зображення мають бути нескладної форми і розташовуватися дещо нижче рівня зору у фронтальному положенні, щоб їх малювання не потребувало передачі явищ лінійної перспективи. Для цієї роботи вчитель має розташовувати предмети так, щоб надати кожному можливість ретельно аналізувати об'єкт. Якщо моделі для малювання невеликого

розміру, то їх слід роздати кожному школяру на робоче місце. Різноманітні предмети підбираються з урахуванням графічних можливостей учнів.

Для реалізації художньо-образотворчих завдань учні мають виконувати ряд розумових дій. Насамперед, це усвідомлення мети та кінцевого результату роботи, розуміння інструкцій вчителя, усвідомлення особливостей наочно сприйнятого об'єкта зображення, планування образотворчої діяльності, оцінки власних досягнень. Для того, щоб учні дотримувалися певної послідовності під час малювання з натури, вчителю необхідно на кожному уроці пояснювати і показувати закономірності побудови реальної форми предмета, визначати всі етапи його відтворення. Дуже важливо навчити школярів постійно порівнювати свій малюнок із натурою та зіставляти окремі деталі малюнка між собою. Слід розвивати в учнів вміння застосовувати середню (осьову) лінію, а також користуватися найпростішими допоміжними лініями.

Враховуючи вікові особливості та образотворчі здібності учнів, вчитель вирішує, на якому етапі малювати кольоровими олівцями чи використовувати акварельні фарби, гуаш. Користуватися фломастерами та кульковими ручками бажано лише як графічним засобом.

Зображення явищ навколишнього середовища й ілюстрування уривків із літературних творів є змістом уроків *тематичного малювання*.

Основним завданням тематичного малювання в початкових класах повинно бути зображення окремих предметів і об'єктів, простих за формою і кольором. Необхідно систематично і цілеспрямовано формувати в учнів навички вміння планувати послідовність малюнка, вміння визначати виражальні засоби композиції залежно від теми і задуму сюжету (композиційний центр, перший та другий плани).

Для створення будь-якого художнього образу у власних роботах, вчитель повинен зосередити свої зусилля на активізації зорових уявлень, формуванні в учнів задуму. Після пояснення та показу прийомів роботи вчитель має запропонувати учням визначити сюжет, назвати об'єкти зображення, які вони будуть малювати, де, як і в якій послідовності.

Уроки тематичного малювання сприяють розвитку мовленнєвої активності школярів. Для цього вчитель має використовувати різноманітні методичні прийоми: опис об'єктів, які включено до малюнку; визначення послідовності роботи над малюнком; називання графічних дій в процесі репродукування художніх образів; рішення завдань композиційного характеру; порівняння малюнка із зразком; повідомлення про виконану роботу; оцінка своєї роботи та робіт однокласників.

Для збагачення зорових уявлень школярів можна використовувати книжкові ілюстрації, таблиці з зображенням людей і тварин, різноманітні репродукції, плакати, листівки, фотографії тощо.

У малюнках на теми доцільно поряд із кольоровими олівцями використовувати гуаш.

Планування уроків образотворчого мистецтва має відповідати основним дидактичним вимогам із врахуванням художньо-естетичної специфіки предмета. При цьому незалежно від виду роботи можна виділити декілька етапів уроку.

I. Підготовча частина.

1. Організаційний етап (загальна організація дітей, підготовка необхідного навчального приладдя).
2. Вступ (мобілізація уваги, створення емоційної зацікавленості, підвищення мотивації образотворчої діяльності школярів).

3. Встановлення зв'язку між новим і попереднім матеріалом (проведення вправ, закріплення або повторення пройденого).

II. Основна частина.

1. Аналіз об'єкта зображення (натури або зразка), його форми, розміру, побудови, забарвлення, положення в просторі або виявлення сюжету малюнка (у тематичному малюванні).
2. Визначення послідовності виконання малюнка (планування діяльності).
3. Вказівки до початку роботи (рекомендації щодо композиції і техніки виконання малюнка, попередження можливих помилок).
4. Робота учнів над малюнком і керівництво процесом образотворчої діяльності (здійснення фронтального, диференційованого й індивідуального керівництва; повторне звернення уваги дітей до об'єкта зображення; активізація і стимуляція діяльності учнів; додатковий показ технічних прийомів малювання тощо).

III. Заключна частина.

1. Підведення підсумків уроку (розгорнутий аналіз результатів роботи учнів; фіксування уваги дітей на навчальних досягненнях та окремих недоліках; оцінка результатів роботи).
2. Організація закінчення уроку.

Плануючи урок образотворчого мистецтва, вчитель повинен передбачати єдність таких компонентів: навчально-виховні та корекційно-розвивальні завдання; тема або об'єкт роботи; вид роботи (декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання); навчальне приладдя; основні поняття, активний і пасивний мовленнєвий матеріал, які учні повинні засвоїти на певному етапі навчання.

Складаючи тематичний план на рік, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні умови, традиційні для даної області види декоративно-прикладного мистецтва. Кількість вказаних в програмі завдань відповідає кількості навчальних годин і вчителю надається можливість вибрати певний варіант завдання або замінити його за своїм бажанням, але з урахуванням навчально-виховних та корекційно-розвивальних цілей, зазначених у програмі.

Уроки образотворчого мистецтва бажано проводити у спеціальних кабінетах (кабінетах образотворчого мистецтва або естетичного виховання), обладнаних необхідними навчальними посібниками, наочними засобами, технічною апаратурою.

Система оцінювання навчальних досягнень школярів ґрунтується винятково на позитивному ставленні до кожного учня незалежно від його природних здібностей до образотворчої діяльності. Оцінюється не рівень недоліків, а рівень досягнень учня у порівнянні з його попередніми досягненнями. Оцінювання відбувається відповідно до розділів навчальної програми, за якою працює вчитель. Оцінювання є не обов'язковим, а доцільним, заохочувальним.

1 клас
(35 год.; 1 год. на тиждень)

Пор №	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	2	3	4	5
1.	-	Основи образотворчого мистецтва (протягом року)		
		<p>Образотворчі засоби. Крапка. Лінія.</p> <p>Колір. Червоний, жовтий, зелений, синій, чорний, білий.</p> <p>Форма. Коло, трикутник.</p> <p>Простір. Орієнтування у навчальному</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя розрізняє кольори: червоний, жовтий, зелений, синій, чорний, білий; - за допомогою вчителя розрізняє предмети за формою (коло, трикутник) та розміром (малий та великий); - під керівництвом вчителя орієнтується у навчальному просторі; - знаходить середину, верх, низ на площині аркуша паперу за допомогою вчителя; - дотримується правил користування основним навчальним приладдям 	<p>Формування слухо-зоро-вібраційних відчуттів.</p> <p>Формування просторового орієнтування у процесі навчання.</p> <p>Формування вміння розпізнавати кольори та форми.</p> <p>Розвиток слухо-зоро-вібраційного сприймання мовлення вчителя.</p> <p>Формування сприймання та використання жестової мови.</p> <p>Розвиток пам'яті в процесі образотворчої діяльності.</p> <p>Формування уявлень про образотворче мистецтво та навколишній світ.</p> <p>Формування уявлень про образотворчу діяльність як цілеспрямований процес поетапного виконання художньо-образотворчих завдань.</p>

		<p>просторі.</p> <p>Навчальне приладдя. Олівець, гумка, фарби, фломастери тощо.</p> <p>Загальні положення образотворчої грамоти.</p>	<p>(м'яким олівцем, гумкою, фарбами, фломастером тощо);</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримується правил організації робочого місця; - за допомогою вчителя визначає послідовність виконання образотворчих завдань; - за допомогою вчителя зображує предмети різноманітної (круглої, трикутної) форми; - за нагадуванням вчителя дотримується напрямку штрихів під час фарбування малюнку (вгору - вниз, зліва - направо, навскіс); - за допомогою вчителя підбирає кольори залежно від змісту зображення; - за допомогою вчителя називає об'єкти, предмети малювання та відповідне навчальне приладдя. 	<p>Формування мисленнєвих процесів порівняння на основі вивчення кольорів, форм та розмірів предметів.</p> <p>Формування наочно-образного мислення на основі визначення послідовності виконання художньо-образотворчих завдань.</p> <p>Розвиток мови та мовлення в процесі засвоєння активного і пасивного словника.</p> <p>Формування вміння повідомити про виконану дію (жестом, дактилем, словом).</p> <p>Розуміння інструкцій, словесних вказівок вчителя в процесі виконання практичних завдань.</p> <p>Формування слухо-зорової уваги в процесі мовлення вчителя.</p> <p>Формування позитивного ставлення до образотворчої діяльності.</p> <p>Формування інтересу до образотворчої діяльності.</p> <p>Формування навичок наслідування мовлення та дій вчителя (артикулювання, дактилювання, предметні дії тощо).</p> <p>Формування знань, умінь та навичок необхідних для виконання практичних завдань.</p>
--	--	--	---	---

				<p>Формування вміння користуватися звукопідсилювальною апаратурою індивідуального та групового використання.</p> <p>Формування позитивних рис характеру необхідних для виконання завдань (уважність, акуратність, організованість, дисциплінованість, працьовитість, бережливе ставлення до предметів, навчального приладдя тощо) в процесі образотворчої діяльності.</p>
2.	35	Образотворча діяльність		
	2	<p>Пропедевтичний період <i>Орієнтовна тематика</i></p> <p>Малювання різних видів і типів ліній. Використання ігрових вправ: прямі – „доріжка”, „паркан”; похилі – „дощик”; хвилясті – „хвиля”; дугоподібні – „місяць”; замкнуті кругові лінії – „м’яч”).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя на площині аркуша паперу знаходить середину, верх, низ; - малює прямі вертикальні та прямі горизонтальні, похилі, хвилясті, дугоподібні, замкнуті кругові лінії; - розрізняє основні геометричні фігури і тіла (коло, трикутник); - за допомогою вчителя розрізняє кольори: червоний, 	<p>Формування слухо-зоро-вібраційного відчуття та сприймання.</p> <p>Формування вміння розпізнавати прямі вертикальні та прямі горизонтальні, похилі, хвилясті, дугоподібні, замкнуті кругові лінії, їх напрями (вверх, вниз).</p> <p>Формування вміння розпізнавати форми предметів та їх кольори на малюнку.</p> <p>Засвоєння назв предметів у процесі образотворчої діяльності.</p> <p>Формування вміння утримувати інформацію протягом уроку щодо</p>
	1	<p>Малювання декількох предметів круглої форми за допомогою шаблонів (трафаретів), їх розфарбовування з дотриманням контуру (штрихи в одному напрямку).</p>		

1	<p>Малювання декількох предметів трикутної форми за допомогою шаблонів (трафаретів), їх розфарбовування з дотриманням контуру (штрихи в одному напрямку).</p>	<p>жовтий, зелений, синій, чорний, білий; - за допомогою вчителя використовує трафарети, шаблони, опорні точки під час малювання;</p>	<p>поетапного виконання завдань. Формування довільної пам'яті на основі вивчення різних ліній, форм та кольорів.</p>
1	<p>Малювання декількох предметів круглої та трикутної форми за опорними точками (коло – „м'яч”, „сонце”, „колесо”; трикутник – „дах”, „гора”, „кораблик”), їх розфарбовування із дотриманням контуру (штрихи в одному напрямку).</p>	<p>- за допомогою шаблонів та опорних точок зображує предмети різноманітної (круглої та трикутної) форми; - відповідає на запитання вчителя до малюнків „Що це?” жестом, словом, дактилем; - повторює за вчителем назви навчального приладдя.</p>	<p>Формування мисленнєвих операцій порівняння на основі розрізнення різних ліній, форм, розмірів та кольорів. Формування наочно-дійового мислення в процесі користування навчальним приладдя. Формування наочно-образного мислення в процесі послідовного та поетапного виконання завдань.</p>
1	<p>Малювання різних за розміром предметів „Кульки великі та маленькі”.</p>		<p>Формування мовлення в процесі засвоєння програмного мовленнєвого матеріалу.</p>
1	<p>Малювання нескладних візерунків у смузі (за опорними точками).</p>		<p>Формування уваги в процесі виконання завдань.</p>
2	<p>Малювання нескладних за формою предметів, що складаються з декількох частин „пара вишеньок”, „гілка калини”, „китиця винограду”, „намисто”, „ялинка” (на вибір вчителя). <i>Мовленнєвий матеріал:</i> листок (аркуш паперу), олівець, лінія, гумка;</p>		<p>Формування диференційованих рухів пальців і кисті руки.</p>

	малювати.		
	Декоративне малювання <i>Орієнтовна тематика</i>		
2	Малювання геометричного орнаменту зі зразка за допомогою опорних точок (трикутники зафарбовують у контрастні кольори).	Учень: - за допомогою вчителя визначає структуру візерунка (повторення, чергування елементів); - користується трафаретами-мірками;	Формування довільної форми відчуття на основі кольоросприймання та кольоророзрізнення.
2	Малювання візерунка у колі (коло – готова форма).	- за допомогою вчителя передає в малюнку будову найпростішого орнаменту з рослинних та геометричних форм;	Формування пам'яті на основі повторення та вивчення нового матеріалу.
2	Малювання в смузі візерунка для закладки.	- розташовує за зразком елементи декоративного оформлення на аркуші паперу чи у готовій геометричній формі;	Формування предметних уявлень про об'єкти та предмети малювання, які використовуються у практичній діяльності.
1	Малювання візерунка із геометричних елементів.	- повторює за вчителем мовленнєвий матеріал;	Формування уявлень про послідовність роботи під час малювання.
1	Малювання візерунка з рослинних елементів за зразком.	- зафарбовує елементи орнаменту двома кольорами, додержуючи контурів.	Формування наочно-образного мислення в процесі визначення структури візерунка та послідовності виконання образотворчих завдань.
2	Малювання декоративної композиції “Подарунок до Дня 8 Березня”. <i>Мовленнєвий матеріал:</i> малюнок, колір, подарунок, коло, трикутник; обводити.		Посилення мовленнєвої регуляції на основі відтворення дитиною мовленнєвого матеріалу передбаченого програмою.
			Збагачення активного і пасивного словника назвами предметів та об'єктів малювання.
			Формування уваги в процесі виконання завдань.
			Формування позитивних рис

				характеру (цілеспрямованість, самостійність, працьовитість, дисциплінованість, доброзичливість) у навчально-практичній діяльності.
		<p>Малювання з природи <i>Орієнтовна тематика</i></p>	Учень:	Формування сприймання предметів та об'єктів малювання.
1	1	Малювання з природи фруктів (яблуко, груша, слива).	- за допомогою вчителя визначає та аналізує основні особливості наочно сприйнятого матеріалу: форму, розмір, забарвлення;	Розвиток слухо-зоро-вібраційного сприймання звернень вчителя, найбільш вживаних слів, фраз, речень.
	2	Малювання з природи осіннього листя. Ознайомлення з порогом року осінь.	- за допомогою мовлення та жестової мови називає та описує об'єкт сприймання;	Формування довільної пам'яті на основі вивчення об'єктів та предметів малювання.
	1	Малювання з природи кольорових кульок різних за розміром.	- дотримується певної послідовності під час відтворення матеріалу;	Формування емоційно-образної пам'яті на основі відтворення знайомих об'єктів та предметів малювання.
	2	Малювання з природи іграшки зайчика, ведмедя (на вибір вчителя). Частина тіла: голова, тулуб, лапи, ноги, хвіст.	- повторює за вчителем назви предметів та об'єктів малювання;	Формування зорових уявлень.
	1	Малювання з природи трикутних різнокольорових прапорців.	- передає в малюнку основні характерні риси предмета чи об'єкта;	Формування понять на основі усвідомлення суттєвих ознак предметів та об'єктів малювання.
	2	Малювання з природи шкільних меблів: стіл, стілець, дошка, ліжко, шафа (на вибір вчителя). <i>Мовленнєвий матеріал:</i> яблуко, помідор, огірок, іграшка, осінь, листок.	- акуратно зафарбовує зображення;	Формування мови та мовлення на основі збагачення активного та пасивного словника.
			- повідомляє за допомогою жестової мови та мовлення про завершення роботи.	Розвиток інтересу до художньо-творчої діяльності.
				Формування позитивного ставлення до практичної образотворчої діяльності.

		<p>Тематичне малювання <i>Орієнтовна тематика</i></p> <p>2 Малювання за темою “Ялинка”. Ознайомлення з порою року зима.</p> <p>2 Малювання тематичної композиції „Букет квітів”.</p> <p>2 Ознайомлення з порою весна. Малювання тематичної композиції „Райдуга-дуга”. Ознайомлення з порою літо. <i>Мовленнєвий матеріал:</i> ялинка, квітка, райдуга, зима, весна, літо; розфарбовувати.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - під керівництвом вчителя дотримується певної послідовності під час відтворення тематичного матеріалу; - порівнює свій малюнок з попереднім задумом; - за допомогою вчителя знаходить положення аркуша залежно від форми і розмірів зображуваних об’єктів; - за допомогою вчителя розташовує зображення предметів та об’єктів на аркуші паперу; - визначає й відтворює розміри і забарвлення предметів та їх частин; - за вчителем повторює мовленнєвий матеріал; - називає знайомі предмети та об’єкти малювання; - повідомляє про виконану дію жестом, словом, дактилем. 	<p>Формування слухо-зоро-вібраційного сприймання.</p> <p>Формування вміння розпізнавати і порівнювати кольори, пори року тощо.</p> <p>Формування пам’яті на основі повторення та вивчення нового матеріалу.</p> <p>Формування емоційно-образної пам’яті основі засвоєння тематичного матеріалу.</p> <p>Формування уявлень про пори року та їх основні кольори.</p> <p>Формування мовленнєвого повідомлення про виконану дію.</p> <p>Формування уваги в процесі образотворчої діяльності.</p> <p>Формування позитивного інтересу до образотворчого мистецтва.</p> <p>Формування вольових та моральних рис характеру (самостійність, наполегливість, дисциплінованість, організованість).</p> <p>Розвиток диференційованих рухів кисті і пальців руки, уміння володіти рукою і підпорядковувати рух руки контролю ока.</p> <p>Формування позитивного ставлення до образотворчої діяльності.</p>
--	--	---	--	---

Орієнтовні досягнення учнів на кінець року:

- за допомогою вчителя розрізнати основні геометричні фігури і тіла (коло, трикутник);
- за допомогою вчителя розрізнати види і типи ліній (пряма, похила, хвиляста, довга, коротка тощо);
- за допомогою вчителя розрізнати кольори: червоний, жовтий, зелений, синій, чорний, білий;
- під керівництвом вчителя організувати робоче місце;
- користуватися відповідним навчальним приладдям;
- за допомогою вчителя сприймати особливості наочно сприйнятого матеріалу: форму, будову складових частин, їх взаємне розташування, просторові відношення, забарвлення;
- за нагадуванням вчителя дотримуватися послідовності роботи під час малювання;
- за допомогою вчителя аналізувати прості предмети і об'єкти, орнаменти з рослинних та геометричних форм, сюжет зображення, дотримуючись при цьому певної послідовності;
- під керівництвом вчителя проводити прямі вертикальні, горизонтальні, похилі, замкнуті лінії графічними інструментами, пензлем;
- за допомогою вчителя зображувати предмети круглої та трикутної форми;
- під керівництвом вчителя дотримуватися певної послідовності під час малювання;
- за допомогою вчителя підбирати кольори залежно від змісту зображення;
- дотримуватися напрямку штрихів під час фарбування малюнку (вгору - вниз, зліва - направо, навскіс);
- користуватися трафаретами, шаблонами, опорними точками під час малювання;
- орієнтуватися на площині аркуша паперу; визначати зображення стосовно аркуша паперу;
- посилено відтворювати в малюнках під керівництвом вчителя основну форму предметів та елементів декоративного оформлення, їх будову, розмір, взаємне розташування, забарвлення, розмір, просторові відношення;
- за допомогою вчителя називати об'єкти та предмети малювання жестом, словом, дактилем;
- за питаннями та допомогою вчителя повідомити про виконання практичного завдання;
- емоційно відгукуватися на прояви прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі;
- проявляти позитивне ставлення до образотворчої діяльності, акуратність в роботі.

2 клас
(35 год.; 1 год. на тиждень)

Пор №	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	2	3	4	5
1.	-	Основи образотворчого мистецтва (протягом року)		
		<p>Образотворчі засоби. Крапка. Штрих. Лінія. Види й типи ліній (пряма вертикальна, пряма горизонтальна, пряма, похила, хвиляста, дугоподібна, кругова замкнута, довга, коротка), їх виражальні можливості.</p> <p>Колір як образотворчий засіб. Червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, чорний та білий кольори. Розрізнення та використання кольорів.</p> <p>Форма. Круглі, трикутні та прямокутні форми предметів та об'єктів.</p> <p>Побудова предметів та об'єктів, їх пропорції та розміри.</p> <p>Простір. Просторові відношення (угорі, унизу, поруч, біля,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя розрізняє форми круглих, трикутних та прямокутних предметів, види і типи ліній; - розрізняє кольори: червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, чорний, білий; - називає за допомогою вчителя об'єкти та предмети малювання, відповідне навчальне приладдя; - повідомляє про виконання завдання за допомогою мовлення, жестової мови та дактиля; - під керівництвом вчителя дотримується послідовності 	<p>Корекція слухо-зоро-вібраційного сприймання, окоміру, координації рухів руки та ока.</p> <p>Формування сприймання на основі визначення головних та другорядних ознак зображуваних предметів та відтворення їх в процесі малювання.</p> <p>Удосконалення просторового орієнтування на площині аркуша паперу.</p> <p>Формування вміння розпізнавати та порівнювати образотворчі засоби, кольори, форми та навчальне приладдя.</p> <p>Формування емоційно-образної пам'яті на основі відтворення об'єктів та предметів малювання.</p> <p>Формування довільної пам'яті на основі вивчення форм, кольорів тощо.</p>

		<p>посередині).</p> <p>Композиція. Розташування предметів та об'єктів.</p> <p>Орієнтування на площині аркуша паперу та у готовій геометричній формі (колі, трикутнику, прямокутнику).</p> <p>Матеріально-технічні засоби:</p> <ul style="list-style-type: none"> - білий папір різного формату (А4, А3, А2) та різної щільності; - індивідуальні дошки для малювання; - “куток творчості” (на стіну прикріплюється лист цупкого паперу (можна використати шматок шпалер), на якому учні мають змогу самостійно малювати олівцями, фломастерами, маркерами тощо або виконувати колективні роботи під керівництвом вчителя); - смужки тонованого та білого тонкого паперу або картону; - набори кольорових олівців (12 шт.), фломастерів, маркерів; - ілюстрації до літературних творів, зокрема, казок; - таблиці, плакати, листівки, 	<p>виконання художньо-образотворчих завдань;</p> <ul style="list-style-type: none"> - орієнтується на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (колі, трикутнику, прямокутнику) відповідно до інструкції вчителя: посередині, зверху, знизу, праворуч, ліворуч, проміж; - користується орієнтирами, що подав учитель, або опорними точками і у відповідності з ними розташовує зображення на аркуші паперу; - на елементарному рівні від руки відображає в малюнках основну форму предметів та об'єктів, їх просторові відношення та забарвлення; - визначає потрібні кольори залежно від змісту зображення; - перевіряє правильність виконання зображення шляхом порівняння результату з натурою або зразком. 	<p>Збагачення наочних уявлень про форми, забарвлення предметів, будову складових частин, їх розмір, просторові відношення.</p> <p>Формування понять на основі усвідомлення суттєвих ознак об'єктів, предметів та явищ реального світу.</p> <p>Формування та розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення на основі аналізу та порівняння істотних ознак об'єкта, порівняння власних малюнків з натурою або зразком.</p> <p>Розвиток мови та мовлення на основі формування активного і пасивного словника.</p> <p>Розвиток регулюючої функції мовлення на основі виконання практичних завдань, розумінні інструкцій та словесних вказівок.</p> <p>Формування слухо-зорової уваги в процесі мовлення вчителя.</p> <p>Розвиток зосередженості та стійкості уваги.</p> <p>Формування естетичного ставлення до образотворчого мистецтва.</p> <p>Формування інтересу до образотворчої діяльності.</p> <p>Формування знань, умінь та навичок</p>
--	--	---	--	--

		фотографії, іграшки, моделі, муляжі, природний матеріал тощо (на вибір вчителя).		<p>необхідних для виконання практичних дій.</p> <p>Формування вміння користуватися звукопідсилювальною апаратурою індивідуального та групового використання.</p> <p>Формування навичок наслідування дій вчителя (артикулювання, дактилювання, предметні дії тощо).</p> <p>Розвиток графічних навичок.</p> <p>Формування позитивних рис характеру необхідних для виконання завдань (самостійність, акуратність, дисциплінованість, працьовитість, бережливе ставлення до навчального приладдя) в процесі образотворчої діяльності.</p> <p>Посилення мотивації практичної діяльності на основі опанування способів її виконання.</p>
2.	35	Образотворча діяльність		
	2	<p>Декоративне малювання <i>Орієнтовна тематика</i></p> <p>Малювання орнаменту з квітів і листя в смузї. Ознайомлення з порою року весна.</p>	<p>Учень:</p> <p>- має уявлення про структуру візерунка (повторення, чергування елементів), його форму, забарвлення;</p>	<p>Формування сприймання на основі обстеження, вміння порівнювати і запам'ятовувати назви предметів та їх властивості.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі повторення та заучування нового матеріалу.</p>
	2	<p>Малювання різнокольорових прапорців.</p>		

2	2	<p>Малювання геометричного орнаменту в трикутнику (отримані трикутники розфарбувати кольоровими олівцями).</p>	<p>- за зразком створює візерунок із геометричних фігур (кола, трикутника та прямокутника) у смузі, дотримуючись чергування або повторення за формою і забарвленням;</p>	<p>Формування уявлень про:</p> <ul style="list-style-type: none"> - декоративне малювання та його окремі елементи: повторення, чергування;
2	2	<p>Малювання візерунка у колі “Прикрасимо посуд” (коло – готова форма). Тарілка.</p>	<p>- за зразком складає прості візерунки з рослинних елементів у смузі, трикутнику, прямокутнику, колі;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - елементарні виражальні можливості декоративної композиції, а саме, про її організацію в замкненій геометричній фігурі (прямокутнику, трикутнику, колі) та про основи техніки стилізації рослинних елементів.
2	2	<p>Малювання геометричного орнаменту у смузі “Килимок”.</p>	<p>- за допомогою вчителя називає об’єкти та предмети малювання;</p>	<p>Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення на основі:</p>
2	2	<p>Малювання візерунка в трикутній формі “Хусточка для мами” (трикутник – готова форма).</p>	<p>- повідомляє про виконання завдання (жестом, словом, дактилем).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - малювання візерунка; - порівняння елементів візерунка між собою за формою, кольором, розташуванням; - оцінки власного малюнка.
2	2	<p>Малювання візерунка “Прикрасимо скатертину” у прямокутнику.</p>		<p>Відтворення дитиною програмного мовленнєвого матеріалу та повідомлення про виконану дію.</p>
		<p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> прапорець, килим, скатертина - прямокутник, тарілка - круг, хусточка - трикутник, візерунок;</p>		<p>Формування та розвиток довільної уваги.</p>
		<p>повторювати(ся).</p>		<p>Формування естетичних почуттів (доброзичливість, щирість, чесність, емоційність).</p>
				<p>Формування інтересу до виробів декоративно-прикладного мистецтва.</p>
				<p>Закріплення знань, умінь, прийомів</p>

				та навичок декоративного малювання.
		<p>Малювання з природи <i>Орієнтовна тематика</i></p>	<p>Учень:</p>	<p>Формування слухо-зорового і тактильного відчуття та сприймання на основі формування перцептивних дій (умінь обстежувати предмети за формою, забарвленням, розміром, розташуванням у просторі).</p>
1	1	Малювання з природи овочів (помідор, огірок).	- у певній послідовності аналізує основні особливості наочно-сприйнятого матеріалу за запитаннями вчителя;	Формування емоційно-естетичного сприймання лінійних зображень.
	1	Малювання з природи фруктів (лимон, апельсин).	- порівнює власний малюнок зі зразком;	Формування пам'яті на основі вивчення нового матеріалу.
	2	Малювання з природи грибів.	- використовує для визначення форми предмета опорні, допоміжні рухи (обведення контуру перед малюванням);	Корекція просторових уявлень.
	2	Малювання з природи гілки ялинки та ялинкових прикрас.	- під час забарвлення за підказкою вчителя підбирає кольорові олівці відповідно до природи;	Розвиток пізнавальної спрямованості на встановлення зв'язків між складовими частинами зображуваних предметів ("Що це?", "Скільки частин у предметі?", "Яка частина основна? Чому? Якої форми складові частини? тощо").
	2	Малювання з природи моделі будиночка (лінійний малюнок, що поєднує в собі геометричні форми прямокутника й трикутника).	- називає об'єкти малювання за допомогою вчителя;	Формування мислення на основі групування предметів та їх класифікації.
	2	Малювання з природи посуду (тарілка, чашка, ложка).	- повідомляє про виконання дії за допомогою мовлення, дактиля, жестової мови.	Формування мисленнєвої операції порівняння.
	2	Малювання з природи одягу (сорочка, шкільна форма (за вибором вчителя)).		Формування наочно-образного мислення на основі визначення послідовності виконання художньо-образотворчих завдань.
		<p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> лимон, апельсин, гриб, посуд, тарілка, чашка, ложка, будинок, одяг; підбирати, використовувати.</p>		Формування понять про ознаки

				<p>предметів в процесі практичної діяльності.</p> <p>Розвиток мови та мовлення на основі формування активного та пасивного словника.</p> <p>Розвиток інтересу до художньо-образотворчої діяльності.</p> <p>Формування позитивного ставлення до практичної образотворчої діяльності.</p> <p>Формування знань про елементарні особливості будови тварин.</p> <p>Удосконалення операційно-технічної сторони малювання з натури.</p>
		<p>Тематичне малювання <i>Орієнтовна тематика</i></p> <p>1 Малювання за темою „Спогади про літо”.</p> <p>2 Малювання тематичної композиції „Ходить гарбуз по городу”. Ознайомлення з порою року осінь.</p> <p>2 Малювання тематичної композиції “Сніговик”. Голова: очі, ніс, рот. Ознайомлення з порою року зима.</p> <p>2 Малювання тематичної композиції „В гостях у птахів”. Частина тіла пташки: голова, шия,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя аналізує сюжет зображення, встановлює логічні зв'язки; - відтворює в малюнку основну форму знайомих предметів, їх розмір, забарвлення; - поєднує предмети в одному малюнку; - за допомогою вчителя відображує просторові відношення предметів та їх частин; 	<p>Розвиток сприймання мовлення вчителя.</p> <p>Формування вміння розпізнавати і порівнювати кольори.</p> <p>Активізація зорової пам'яті, спостережливості, уваги в процесі тематичного малювання.</p> <p>Формування пам'яті на основі повторення та вивчення нового матеріалу.</p> <p>Формування емоційно-образної пам'яті на основі вивчення образів конкретних предметів, явищ, їх властивостей та відношень.</p> <p>Формування уявлень про пори року</p>

	2	<p>тулуб, крила, дзьоб. Ознайомлення з порою року весна.</p> <p>Малювання ілюстрації до казки „Курочка ряба”.</p> <p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> сонце, літо, гарбуз, осінь, сніговик, зима, птах, голова, шия, тулуб, крила, лапки, дзьоб, весна; допомагати.</p>	<p>- називає предмети та об’єкти малювання;</p> <p>- за допомогою жестів, мовлення, дактиля повідомляє про виконану дію.</p>	<p>та їх основні кольори.</p> <p>Формування понять на основі усвідомлення характерних ознак кожної пори року.</p> <p>Оволодіння прийомами розумової діяльності на основі виділення та порівняння істотних ознак художнього образу, встановлення суттєвих ознак.</p> <p>Формування мовленнєвого повідомлення про виконану дію.</p> <p>Формування вміння висловлюватися за допомогою жестів, дактилю та по можливості словесно.</p> <p>Формування уваги в процесі образотворчої діяльності.</p> <p>Формування естетичних почуттів та емоційного ставлення до прекрасного у мистецтві.</p> <p>Формування позитивного інтересу до образотворчого мистецтва.</p> <p>Формування знань про елементарні особливості будови птахів.</p> <p>Формування знань, умінь та навичок необхідних для виконання образотворчих завдань.</p> <p>Розвиток диференційованих рухів кисті і пальців руки, уміння володіти рукою і підпорядковувати рух руки контролю ока.</p>
--	---	---	--	---

				<p>Розвиток вміння правильно розташовувати зображення предметів в одному сюжетному малюнку, поєднуючи їх загальним задумом.</p> <p>Розвиток позитивного ставлення до художньо-творчої діяльності.</p>
--	--	--	--	---

Орієнтовні досягнення учнів на кінець року:

- за допомогою вчителя розрізняти основні геометричні форми, види і типи ліній (коло, трикутник, прямокутник);
- за допомогою вчителя розрізняти основні кольори (червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, чорний, білий);
- організувати робоче місце;
- користуватися відповідним навчальним приладдям;
- за допомогою вчителя сприймати особливості матеріалу, сприйнятого наочно: форму, будову складових частин, їх взаємне розташування, просторові відношення, розмір, забарвлення;
- за допомогою вчителя розрізняти структуру візерунка (повторення, чергування елементів);
- під керівництвом вчителя дотримуватися послідовності роботи в малюнку;
- за допомогою вчителя порівнювати два предмети за формою, забарвленням, розміром;
- під керівництвом вчителя орієнтуватися на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смугі, колі, трикутнику, прямокутнику) відповідно до інструкції вчителя: посередині, зверху, знизу;
- користуватися поданими вчителем орієнтирами або опорними точками і у відповідності з ними розташовувати зображення на аркуші паперу;
- проводити лінії в необхідних напрямках, не повертаючи при цьому аркуш паперу;
- відтворювати в малюнках форму прямокутних, круглих, трикутних предметів та об'єктів, їх просторові відношення, розмір, забарвлення;
- за допомогою вчителя порівнювати виконане зображення з натурою або зразком;
- порівнювати предмети, об'єкти, явища, тварин, рослин у художніх творах (або репродукціях) за формою, забарвленням, розміром зображення під керівництвом учителя;
- за допомогою вчителя називати об'єкти та предмети малювання;
- за питаннями та допомогою вчителя повідомити про виконання практичного завдання жестом, словом, дактилем;
- на елементарному рівні висловлювати емоційно-естетичне ставлення до прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі.

3 клас

(35 год.; 1 год. на тиждень)

Пор №	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1.	-	Основи образотворчого мистецтва (протягом року)		
		<p>Образотворчі засоби. Крапка. Штрих. Лінія, її виражальні можливості. Види і типи ліній. Контурна лінія.</p> <p>Колір як образотворчий засіб. Червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, чорний, білий кольори. Розрізнення та використання кольорів.</p> <p>Форма. Особливості предметів та об'єктів круглої, трикутної, прямокутної та квадратної форми.</p> <p>Будова предметів та об'єктів, їх розміри, пропорції та характерні особливості.</p> <p>Простір. Основні просторові орієнтири (угорі, унизу, поруч, біля, зліва, справа, посередині).</p> <p>Композиція. Рівномірне</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя розрізняє форми круглих, трикутних, прямокутних та квадратних предметів, види й типи ліній; - розпізнає основні кольори; - під керівництвом вчителя намічає послідовність побудови малюнка; - за допомогою вчителя орієнтується на площині аркуша паперу й у готовій геометричній формі; - за інструкцією вчителя знаходить верхній, нижній правий і лівий кути аркуша; - розташовує зображення на аркуші паперу; 	<p>Розвиток слухо-зоро-вібраційного сприймання мовлення вчителя.</p> <p>Стимулювання кольоросприймання, окоміру, уваги до характерних елементів предмета.</p> <p>Створення умов для розвитку слухозорової пам'яті, зосередженості, почуття пропорційності в зображенні предметів.</p> <p>Формування та розвиток довільної пам'яті на основі вивчення кольорів, форм тощо.</p> <p>Уточнення уявлень про форму, забарвлення предметів, розмір, будову складових частин, їх просторові відношення, про правила користування основними художніми та матеріально-технічними засобами.</p> <p>Розвиток наочно-дійового мислення</p>

	<p>розташування об'єктів на малюнку. Орієнтування на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (колі, трикутнику, смузі, квадраті).</p> <p>Матеріально-технічні засоби:</p> <ul style="list-style-type: none"> - білий папір різного формату (A4, A3, A2) та різної щільності; - дошка настінна для малювання крейдою; - індивідуальні дошки для малювання; - “куток творчості” (на стіну прикріплюється лист цупкого паперу, на якому учні мають змогу самостійно малювати олівцями, фломастерами, маркерами тощо або виконувати колективні роботи під керівництвом вчителя); - смужки тонованого та білого паперу, картону; - набори білої та кольорової крейди, - набори кольорових олівців (12 шт.), фломастерів, маркерів; - гуаш, набори пензликів різної ширини та різного діаметру; - склянки для пензликів, олівців, палітра; 	<ul style="list-style-type: none"> - за запитаннями вчителя оцінює свої роботи, відмічає у роботі позитивні якості та недоліки, відповідність зразку. 	<p>у процесі користування навчальним приладдям.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення на основі визначення послідовності виконання художньо-образотворчих завдань.</p> <p>Розвиток супроводжуючої (шляхом називання послідовності дій, що виконуються) та регулюючої (розуміння інструкцій, виконання словесних вказівок, прийняття вербальної допомоги) функцій мовлення.</p> <p>Розвиток довільної уваги у процесі виконання завдань.</p> <p>Розвиток естетичних почуттів до мистецтва.</p> <p>Розвиток особистісних якостей: наполегливість, уміння працювати самостійно й у колективі.</p> <p>Розвиток знань, умінь та навичок для виконання малюнка у певній послідовності, передаючи правильне розміщення, розмір, форму і колір предметів.</p> <p>Формування уміння користуватися звукопідсилювальною апаратурою індивідуального та групового використання.</p>
--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> - репродукції творів візуального мистецтва; - ілюстрації до літературних творів, зокрема казок; - твори декоративно-прикладного мистецтва; - таблиці, плакати, листівки, фотографії, іграшки, моделі, муляжі, природний матеріал, тощо (на вибір вчителя). (Протягом року)		Формування навички самостійно добирати кольори до малюнку.
2.	35	Образотворча діяльність		
		<p style="text-align: center;">Декоративне малювання <i>Орієнтовна тематика</i></p> <p>2 Малювання в смузї візерунка з гілочок та листя.</p> <p>2 Малювання шахового орнаменту в квадраті.</p> <p>2 Малювання орнаменту в смузї (сніжинки й гілки ялинки).</p> <p>2 Малювання візерунка для ялинкової іграшки.</p> <p>2 Закладка з геометричними фігурами.</p> <p>2 Малювання орнаменту з рослинних елементів у смузї.</p> <p>2 Декоративне оформлення кришки для шкатулки квадратної</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою та запитаннями вчителя визначає структуру візерунка (повторення, чергування елементів), форму, забарвлення окремих частин; - складає візерунок із геометричних та рослинних елементів в смузї й квадраті; - використовує осьові лінії під час малювання візерунка у квадраті; - за зразком і допомогою вчителя розташовує 	<p>Розвиток довільного сприймання творів декоративного малювання.</p> <p>Розвиток пам'яті у процесі повторення і вивчення нового матеріалу.</p> <p>Розвиток емоційної пам'яті на основі усвідомлення особливостей декоративного малювання.</p> <p>Розвиток уявлень виражальні можливості декоративної композиції (підпорядкованості форми та розміру елементів композиції).</p> <p>Розвиток мовлення на основі виконання практичних завдань, розумінні інструкцій та словесних вказівок.</p>

		<p>форми (малювання візерунка із квадратів).</p> <p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> гілка, листя, квадрат, ялинка, сніжинка; відміряти, ставити крапку, проводити лінію.</p>	<p>декоративні елементи на аркуші паперу; - повідомляє про виконання завдання жестом, словом, дактилем.</p>	<p>Розвиток інтересу до народної творчості. Відпрацювання композиційних навичок у процесі виконання декоративних робіт. Розвиток здатності працювати зі зразком, словесною інструкцією, за уявою. Розвиток дрібної моторики під час малювання.</p>
		<p>Малювання з природи Орієнтовна тематика</p>		
	2	Малювання з природи натюрморту “Фрукти у вазі” (яблука, груші, сливи, тощо).	Учень: - під керівництвом вчителя аналізує основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності;	Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі поетапного визначення головних та другорядних складових частин зображуваних предметів та їх основних ознак.
	2	Малювання з природи натюрморту „Овочі в корзині” (помідори, огірки, перець, морква тощо).	- порівнює предмети та об’єкти за формою, розміром, розташуванням у просторі;	Сприймання настанов вчителя в усній, дактильній, жестовій мові.
	2	“Яке дерево листочок загубило?” Малювання з природи осіннього листя.	- називає предмети та об’єкти малювання з природи;	Розвиток пам’яті на основі відтворення предметів з природи.
	2	Малювання з природи іграшкового будиночка (лінійний малюнок, що поєднує в собі геометричні форми квадрата й трикутника).	- зображує предмети квадратної, прямокутної, круглої та трикутної форми, передаючи їх характерні особливості;	Уточнення уявлень про особливості предметів симетричної форми та техніку їх малювання.
	2	Малювання з природи весняної квітки (кульбаба, тюльпан, нарцис тощо).	- під час забарвлення	Розвиток мислення на основі аналізу наочно сприйнятого матеріалу, порівняння об’єктів, предметів та їх складових частин. Розвиток мови та мовлення у процесі збагачення активного та пасивного

	2 2	<p>Малювання з натури годинника.</p> <p>Малювання з натури іграшки-півника або іншої іграшки (на вибір вчителя).</p> <p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> фрукти, груша, слива, овочі, перець, будинок, кульбаба, тюльпан, нарцис, годинник, півник.</p>	<p>використовує різні кольори;</p> <ul style="list-style-type: none"> - повідомляє про виконання дії жестом, словом, дактилем. 	<p>словника назвами предметів та об'єктів малювання.</p> <p>Розвиток графічних навичок.</p> <p>Формування вміння контролювати власну образотворчу діяльність відповідно до зразка.</p> <p>Розвиток позитивних рис характеру (самостійність, акуратність) під час практичної діяльності.</p>
	2 2 2 1	<p>Тематичне малювання Орієнтовна тематика</p> <p>Малювання тематичної композиції „Рибки в акваріумі”.</p> <p>Малювання тематичної композиції „Казкові звірята”.</p> <p>Малювання за темою „Наш клас”. Меблі класу (стіл, парта, стілець, шафа, дошка тощо).</p> <p>Малювання тематичної композиції „Дощ”.</p> <p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> риба, акваріум, клас, стіл, парта, стілець, дошка, шафа, дощ; поєднувати.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - під керівництвом вчителя аналізує сюжет зображення, дотримуючись певної послідовності; - порівнює предмети та об'єкти за формою, розміром, розташуванням у просторі; - за допомогою вчителя називає предмети та об'єкти малювання, їх форми; - під керівництвом вчителя об'єднує в одному сюжетному малюнку зображення декількох предметів, поєднуючи їх загальним змістом; - розташовує головне та другорядне в певному порядку (ближче, далі); 	<p>Розвиток сприймання мовлення вчителя на слухо-зоровій основі.</p> <p>Формування слухо-зорових уявлень на основі тематичного малювання.</p> <p>Розвиток наочно-образної пам'яті.</p> <p>Збагачення уявлень про виражальні можливості кольору: свідомий вибір певної гами для передавання “настрою” і “стану” зображуваного.</p> <p>Формування понять на основі групування предметів та їх класифікації.</p> <p>Розвиток словесної, дактильної, жестової мови в процесі навчання.</p> <p>Автоматизація правильної вимови звуків під час відповіді на запитання вчителя.</p> <p>Розвиток супроводжуючого та звітуючого мовлення.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - під час малювання використовує весь аркуш паперу; - повідомляє про виконання дії жестом, словом, дактилем. 	<p>Розвиток спостережливості та уваги. Активізація художньо-естетичних знань, умінь та навичок про композицію, тональні й просторові відношення у процесі малювання. Розвиток позитивного ставлення до тематичного малювання.</p>
--	--	--	---	---

Орієнтовні досягнення учнів на кінець року:

- розрізняти основні геометричні фігури і форми (коло, трикутник, прямокутник, квадрат);
- розрізняти кольори (червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, чорний, білий кольори);
- за допомогою вчителя розрізняти принципи декоративного малювання (повторення, чергування елементів, симетрія);
- використовувати можливості кольору;
- користуватися аквареллю;
- за допомогою вчителя аналізувати основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, структуру візерунка, сюжет зображення та намічати послідовність побудови малюнка;
- порівнювати декілька предметів за формою, розміром, забарвленням, розташуванням у просторі;
- орієнтуватися на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смuzі, квадраті, колі);
- за допомогою вчителя композиційно правильно розташовувати зображення на аркуші паперу;
- під керівництвом вчителя ділити аркуш паперу на дві й чотири рівні частини;
- зображувати предмети квадратної, прямокутної, круглої та трикутної форми, передаючи їх характерні особливості;
- за допомогою вчителя складати візерунок із геометричних та рослинних елементів у смuzі й квадраті (за зразком);
- за допомогою вчителя використовувати осьові лінії під час малювання візерунка у квадраті та зображення плоских предметів симетричної форми;
- за допомогою вчителя називати об'єкти та предмети малювання;
- за питаннями та допомогою вчителя повідомити про виконання практичного завдання жестом, словом, дактилем;
- аналізувати за допомогою вчителя свої роботи, відмічати в них позитивні якості й недоліки;
- висловлювати емоційно-особистісне ставлення до творів візуального мистецтва.

4 клас

(35 год.; 1 год. на тиждень)

Пор №	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1.	-	Основи образотворчого мистецтва		
		<p>Образотворчі засоби. Крапка. Штрих. Лінія, її виражальні можливості. Види і типи ліній. Контурна лінія.</p> <p>Колір як образотворчий засіб. Розрізнення та використання кольорів.</p> <p>Форма. Особливості предметів та об'єктів круглої, трикутної, прямокутної та квадратної форми.</p> <p>Конструкція предметів та об'єктів, їх розміри, пропорції та характерні особливості.</p> <p>Композиція. Композиційний центр. Рівномірне розташування об'єктів. Орієнтування на площині аркуша паперу, у готовій</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - під керівництвом учителя визначає основні образотворчі засоби (форма, елементи композиції, симетрія, просторові відношення, колір); - класифікує основні геометричні форми та види і типи ліній; - за допомогою вчителя визначає послідовність роботи під час малювання; - у відповідності з розмірами аркуша паперу правильно визначає форму і розмір зображуваних предметів; - вибирає кольори залежно 	<p>Корекція слухо-зорового сприймання, окоміру, координації рухів руки та ока.</p> <p>Формування довільного сприймання форм, кольорів у творах живопису.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі визначення й узагальнення головних ознак зображуваних предметів, їх диференціація.</p> <p>Розвиток пам'яті та її мобілізаційна готовність на основі вміння повторювати і пригадувати вивчений матеріал.</p> <p>Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення на основі</p>

	<p>геометричній формі (смузі, квадрати, колі).</p> <p>Матеріально-технічні засоби:</p> <ul style="list-style-type: none"> - білий папір різного формату (A4, A3, A2) та різної щільності; - дошка настінна для малювання крейдою; - індивідуальні дошки для малювання; - “куток творчості” (на стіну прикріплюється лист цупкого паперу, на якому учні мають змогу самостійно малювати олівцями, фломастерами, маркерами тощо або виконувати колективні роботи під керівництвом вчителя); - смужки тонованого та білого паперу, картону; - набори білої та кольорової крейди; - набори кольорових олівців, фломастерів, маркерів; - гуаш, акварельні фарби; - набори пензликів різної ширини та діаметру; - склянки для пензликів, фарби, палітра; - репродукції творів візуального мистецтва; 	<p>від змісту зображення;</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримується правил користування аквареллю та пензликами, - порівнює продукти образотворчої діяльності зі зразком; - за питаннями вчителя аналізує свої роботи й роботи інших учнів; - повідомляє про виконання роботи за допомогою жестів, мовлення та дактиля. 	<p>аналізу ознак предметів і явищ за формою, розміром, кольором, порівняння малюнків з натурою або зразком.</p> <p>Розвиток мови і мовлення на основі формування активного і пасивного словника.</p> <p>Розвиток супроводжуючої та регулюючої функції мовлення на основі виконання практичних завдань, розумінні інструкцій, словесних вказівок.</p> <p>Розвиток довільної уваги у процесі виконання завдань.</p> <p>Розвиток естетичних почуттів до мистецтва.</p> <p>Розвиток позитивних рис характеру (наполегливість, працьовитість, охайність, вміння працювати самостійно й у колективі).</p> <p>Розвиток умінь та навичок для виконання малюнка у певній послідовності, передаючи правильне розміщення, розмір, форму і колір предметів.</p> <p>Розвиток вміння користуватися звукопідсилювальною апаратурою індивідуального та групового використання.</p>
--	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> - ілюстрації до літературних творів; - твори декоративно-прикладного мистецтва; - таблиці, плакати, листівки, фотографії, іграшки, моделі, муляжі, природний матеріал тощо (на вибір вчителя). <p style="text-align: center;">(Протягом року)</p>		<p>Розвиток навички кольорового вирішення малюнка за допомогою основних кольорів.</p> <p>Розвиток навичок використання жестової мови, мовлення та дактиля у процесі образотворчої діяльності.</p> <p>Формування уміння звертатися за допомогою до педагога, товариша, користуючись словесною мовою, дактилем, природними жестами та жестовою мовою.</p> <p>Розвиток технічних навичок роботи з фарбами.</p> <p>Розвиток позитивного ставлення до навчально-практичної діяльності.</p>
2.	35	Образотворча діяльність		
		<p style="text-align: center;">Декоративне малювання <i>Орієнтовна тематика</i></p>	Учень:	Розвиток слухо-зоро-вібраційного сприймання мовлення вчителя.
	2	Коллективне оформлення вітальної листівки вчителям та вихователям на честь професійного свята.	- за допомогою вчителя визначає структуру візерунка (повторення, чергування елементів), форму, забарвлення окремих частин;	Формування емоційного сприймання власних творів живопису.
	2	Малювання геометричного орнаменту в квадраті.	- за підказкою вчителя дотримується певної послідовності дій під час малювання візерунка з геометричних та рослинних	Розвиток емоційно-образної пам'яті на основі запам'ятовування конкретних предметів, явищ, їх властивостей.
	2	Малювання декоративної композиції до Різдва.		Розвиток уявлень про:
	2	Декоративне оформлення		- виражальні можливості декоративної композиції (організацію

	<p>2</p> <p>2</p>	<p>вітальної листівки до дня народження.</p> <p>Створення святкової композиції до Великодніх свят. Малювання писанок.</p> <p>Малювання в квадраті візерунка з декоративно стилізованих природних форм (наприклад, квіти і метелики).</p> <p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> листівка, свято, писанка, метелик; розташовувати, домальовувати.</p>	<p>елементів у прямокутнику та квадраті, користується осьовими лініями;</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя розташовує візерунок на аркуші симетрично, заповнюючи середину, кути, краї; - розміщує декоративні елементи в колі на осьових лініях, у центрі й по краях; - зафарбовує окремі елементи орнаменту, додержуючись контурів; - підбирає кольори залежно від змісту малюнка; - повторює за вчителем і називає самостійно об'єкти та предмети малювання, їх форми; - повідомляє про виконання завдання за допомогою жестів, мовлення та дактиля. 	<p>композиції у замкненій геометричній фігурі: прямокутнику, квадраті, колі; підпорядкованості форми та розміру елементів композиції);</p> <ul style="list-style-type: none"> - різноманітність народних мотивів в декоративних композиціях. <p>Посилення мовленнєвої регуляції на основі відтворення дитиною мовленнєвого матеріалу, інструкцій, завдань тощо.</p> <p>Закріплення правильної вимови та подолання моторних труднощів під час говоріння.</p> <p>Корекція вимови під час відповіді на питання вчителя.</p> <p>Розвиток довільної уваги в процесі різних етапів уроку.</p> <p>Формування почуття любові до Батьківщини на основі вивчення та шанування її звичаїв та традицій.</p> <p>Активізація знань про декоративно-прикладне мистецтво в процесі виконання образотворчих завдань.</p> <p>Формування композиційних навичок у процесі виконання декоративних робіт.</p> <p>Розвиток естетичного ставлення до виробів декоративно-прикладного мистецтва.</p>
--	-------------------	---	---	--

	2	<p>Малювання з природи <i>Орієнтовна тематика</i></p> <p>„Які бувають дерева?“ Малювання з природи дерев різної породи.</p> <p>2 Малювання з природи м'яча.</p> <p>2 Малювання з природи іграшки-автобуса, вантажівки або машинки (на вибір вчителя).</p> <p>2 Малювання з природи прикрас для ялинки.</p> <p>2 Малювання з природи людини. Частини тіла: голова, шия, тулуб, руки, ноги.</p> <p>2 Малювання з природи іграшок.</p> <p>2 Малювання з природи предметів симетричної форми (метеликів, жуків).</p> <p><i>Мовленнєвий матеріал:</i> дерево, м'яч, автобус, машина, жук; частини тіла: голова, шия, тулуб, руки, ноги; виправляти, знаходити.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя аналізує основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; - зображає предмети круглої, прямокутної, квадратної та трикутної форми; - передає в малюнку будову предмета, форму, пропорції та забарвлення; - користується осьовими лініями під час малювання предметів симетричної форми; - під час малювання предметів об'ємної форми (м'яч) застосовує елементарну світлотінь за допомогою різних способів штрихування (навскіс, за формою); - повторює за вчителем і називає самостійно об'єкти та предмети малювання, їх форми; - повідомляє про виконання завдання за допомогою жестів, мовлення та дактиля. 	<p>Формування вміння визначати особливості побудови предметів.</p> <p>Розвиток точності та узгодженості рухів руки під час виконання художньо-образотворчих завдань.</p> <p>Розвиток уявлень про плоскі та об'ємні форми предметів і об'єктів.</p> <p>Розвиток інтелектуальних операцій на основі попереднього осмислення особливостей наочно сприйнятого об'єкта і кінцевого результату майбутньої роботи, розуміння різного роду інструкцій, планування образотворчої діяльності, здійснення контролю за своєю роботою.</p> <p>Розвиток графічних й живописних навичок.</p> <p>Розвиток позитивного ставлення до малювання з природи.</p>
		Тематичне малювання		Розвиток сприймання мовлення

		<i>Орієнтовна тематика</i>	Учень:	вчителя (інструкції, назви предметів та об'єктів тощо) на слухо-зоровій основі.
2	1	Малювання тематичної композиції „Золота осінь”.	- за допомогою вчителя аналізує сюжет зображення, дотримуючись певної послідовності;	Розвиток наочно-образної пам'яті в процесі тематичного малювання.
1	2	Малювання за темою „Наша школа”.	- правильно розташовує зображення предметів та об'єктів на аркуші паперу, поєднуючи їх загальним змістом;	Розвиток слухо-зорових уявлень в процесі тематичного малювання.
2	2	Малювання тематичної композиції „Зима”.	- повторює за вчителем і називає самостійно об'єкти та предмети малювання, їх форми;	Збагачення уявлень про виражальні можливості кольору: вибір певної гами для передавання „настрою” і „стану” зображуваного.
2	2	Малювання за темою “Цвітуть сади”.	- повідомляє про виконання завдання за допомогою жестів, мовлення та дактиля.	Формування понять про ознаки предметів в процесі їх групування та класифікації.
2	2	Малювання ілюстрації за мотивами народної казки. <i>Мовленнєвий матеріал:</i> школа, двері, вікно, стіна, дах, сад.		Розвиток мислення на основі формування вмінь виділяти в малюнку головне (сюжетно-композиційний центр) і другорядне, встановлювати зв'язки, порівнювати сюжет із знайомими життєвими явищами, здійснювати контроль за власною образотворчою діяльністю відповідно до засвоєних структур побудови малюнка за темою, висловлювати власне естетичне ставлення.
				Розвиток словесної, дактильної, жестової мови в процесі навчання. Автоматизація правильної вимови

				<p>звуків під час відповіді на запитання вчителя, повідомлення про виконану роботу.</p> <p>Формування та засвоєння відповідного мовленнєвого словника.</p> <p>Формування уміння самостійно передавати свої враження від раніше побаченого у сюжетних малюнках.</p> <p>Активізація художньо-естетичних знань та власного досвіду про композицію визначати просторові відношення між об'єктами, їх забарвлення в процесі малювання на задану тему.</p> <p>Посилення позитивного ставлення до тематичного малювання.</p>
--	--	--	--	---

Орієнтовні досягнення учнів на кінець року:

- розрізняти та називати основні геометричні фігури (коло, трикутник, прямокутник, квадрат);
- розрізняти та називати образотворчі засоби (крапка, лінія);
- розрізняти та називати кольори (червоний, жовтий, зелений, синій, коричневий, чорний, білий);
- організувати своє робоче місце;
- за допомогою вчителя розрізняти принципи декоративного малювання (повторення, чергування елементів, симетрія);
- знати елементарні правила користування аквареллю та пензлями;
- за допомогою вчителя розрізняти види візуального мистецтва: живопис та декоративно-ужиткове мистецтво;
- під керівництвом учителя виявляти основні образотворчі засоби (форма, елементи композиції, симетрія, колір);
- відповідно до розмірів аркуша паперу визначати форму й розмір зображуваних предметів чи структуру сюжету;
- зображувати предмети різної форми у нескладному просторовому положенні;
- під керівництвом вчителя користуватися осьовими лініями під час малювання предметів симетричної форми;
- підбирати кольори залежно від змісту зображення;
- за допомогою вчителя називати об'єкти та предмети малювання;
- за питаннями та допомогою вчителя повідомити про виконання практичного завдання жестом, словом, дактилем;
- порівнювати продукти образотворчої діяльності з об'єктами та предметами зображення;
- за питаннями вчителя аналізувати свої роботи й роботи інших учнів;
- за допомогою вчителя пояснювати зміст твору образотворчого мистецтва;
- емоційно відгукуватися на прояви прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі;
- проявляти позитивне ставлення до образотворчої діяльності.